

ΤΟΥ ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Η ανασκαφική μέθοδος

Το βιβλίο της **Ιριδος Τζαχίλη** αποτελεί μια ατελή πλην οιονεί μυθιστορηματική σύνθεση, όπου κυριαρχεί η επιστημονική μέθοδος της αρχαιολογίας

Εργα όπως αυτά του **Μαρκ Μαζάουερ** *Οσα δεν είπες* (2017) και της **Ρίκα Μπενβενίστε Λούντ** (επίσης 2017) έχουν δείξει τα τελευταία χρόνια με ποιον τρόπο η ανάκτηση του ιστορικού παρελθόντος μπορεί να κατορθωθεί μέσω της στροφής του ιστορικού προς το εγώ και την οικογένειά του ή μέσα από την αφήγησή του για ένα παντελώς αφανές πρόσωπο – ο Μαζάουερ το έκανε για τη Ρωσία και την Αγγλία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η Μπενβενίστε για τους Εβραίους της Θεσσαλονίκης της ίδιας εποχής. Η **Ιρις Τζαχίλη** ειδικεύεται στην προϊστορική αρχαιολογία και χωρίς να είναι ιστορικός (σε παρόμοιο παιχνίδι οδηγούνται, όλο και συχνότερα, πολλοί νεότεροι και παλαιότεροι πεζογράφοι, αλλά αυτό αποτελεί ένα άλλο, πολύ διαφορετικό ζήτημα), επιστρέφει με τη σειρά της στη Θεσσαλονίκη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου προκειμένου να αναζητήσει τα ίχνη του Χέλμουτ Εγκελχαρτ (ή Εγκελχαρτ Χέλμουτ), αξιωματικού της Βέρμαχτ που έδωσε μια συλλογή γραμματοσήμων στη μητέρα της Δήμητρα Αγγελίδου, για να τη φυλάξει, εν έτει 1941, χωρίς ο ίδιος να επανακάμψει ποτέ στην Ελλάδα. Με ελάχιστα δεδομένα ανά χείρας η Τζαχίλη ψάχνει την ιστορία του αξιωματικού ανασυγκροτώντας εκ παραλλήλου της ιστορία της μητέρας που ήρθε από τη Μικρά Ασία στη Θεσσαλονίκη, γειτονεύοντας με εύπορους Εβραίους, για να ανατραφεί με τα μεταρρυθμιστικά ιδανικά του *Μίλτου Κουντουρά*, του *Γιάννη Κακριδή* και του *Χαράλαμπου Θεοδωρίδη* και να διδάξει αργότερα στην Ελληνογαλλική Σχολή των Αδελφών του Ελέους. Το βλέμμα της ερευνήτριας θα πέσει εδώ στην κατοχική Θεσσαλονίκη, στις επιτάξεις των σπιτιών που επέβαλλαν οι ναζί και στην προσαρμογή της ελληνικής στη γερμανική ώρα. Αναζητώντας την τύχη του αξιωματικού σε γερμανικά στρατιωτικά αρχεία, διαβάζοντας ιστορικές μελέτες και ανατρέχοντας σε βιβλιοθήκες, η Τζαχίλη συνδυάζει την ιστορική ματιά με την ανθρωπολογία και τη λαογραφία σε μια αποσπασματική και οριστικά ατελή σύνθεση, όπου κυριαρχεί η ανασκαφική μέθοδος: επικέντρωση της προσοχής στα υλικά τεκμήρια (φωτογραφίες, γραμματόσημα, φιλοτελικά στοιχεία, στρατιωτικοί κατάλογοι) και βαθμιαία (πόντο τον πόντο) διαμόρφωση μιας ανασκοπικής εικόνας για όλα: για την εισβολή της Γερμανίας στην Πολωνία και την υπόλοιπη Ευρώπη, για το κλίμα και το πνεύμα εξέγερσης στη Λειψία πριν τον Χίτλερ, αλλά και για τους σκληρούς ναζιστικούς πυρήνες της Βέρμαχτ. Κι αυτά με πρόδηλα κενά, με μια γερμανική ιστορία που αδυνατούν να ολοκληρώσουν τα αρχεία και με μια ελληνική ιστορία που δυσκολεύονται να συμπληρώσουν οι οικογενειακές μνήμες: η ταυτότητα του αξιωματικού θα εντοπιστεί κατά προσέγγιση (πρόκειται στην πραγματικότητα για δύο ταυτότητες) ενώ ένα μέρος του προσώπου της μητέρας θα βυθιστεί σε απαρασάλευτη σκιά. Αυτός ο ελλειπτικός, όμως, και ως εκ της συστάσεώς του λειψός κόσμος θα μετατρέψει το κείμενο της Τζαχίλη σε οιονεί μυθιστόρημα – γιατί μόνο μέσα στα χάσματα γίνεται να ανθίσει η μυθοπλαστική φαντασία που ενεργοποιεί η αφήγηση, καλύπτοντας με υπαινιγμούς όσα απουσιάζουν βροντερά, όσα χωρίζουν τη μικροϊστορία από τη μακροϊστορία. Σημαντικό, σε κάθε περίπτωση, εγχείρημα.

Η Ιρις Τζαχίλη συνδυάζει την ιστορική ματιά με την ανθρωπολογία και τη λαογραφία σε μια αποσπασματική και οριστικά ατελή σύνθεση, όπου κυριαρχεί η ανασκαφική μέθοδος

ΙΡΙΣ ΤΖΑΧΙΛΗ
● **Μια γερμανική συλλογή γραμματοσήμων**
Εκδόσεις **Μεταίχμιο**, 2022,
σελ. 400,
τιμή 17,70 ευρώ